

İlkokul Öğretmenlerinin Yaşam Doyumu Üzerine Karma Desen Bir Araştırma

A Mixed Study on Primary School Teachers' Life Satisfaction

Ahmet Keskin¹, Mediha Sarı²

¹Sorumlu Yazar, Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı, ahmetkeskn2590@gmail.com, (https://orcid.org/0000-0001-9547-0934)

²Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, msari@cu.edu.tr, (https://orcid.org/0000-0002-1663-648X)

Geliş Tarihi: 23.06.2024

Kabul Tarihi: 30.10.2024

ÖZ

Araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesidir. Karma araştırma deseni kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmaya 210 öğretmen (106 kadın, 104 erkek) katılmıştır. Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ) ile veri toplanan bu öğretmenlerin sekizi ile görüşme yapılarak konuya yönelik daha detaylı ve derinlemesine veri toplanmaya çalışılmıştır. Toplanan nicel veriler, araştırma soruları doğrultusunda ikili karşılaştırmalarda bağımsız gruplar t-testi, çoklu karşılaştırmalarda ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak analiz edilmiştir. Nitel veriler ise içerik analizi ile çözümlenmiştir. Her iki analiz yaklaşımında geçerlik ve güvenilirlik sağlama kuralları dikkate alınmaya çalışılmıştır. YDÖ puanlarına ait aritmetik ortalamasının 13.20 olarak orta düzeyde bir yaşam doyumuna işaret ettiği belirlenmiştir. Görüşmelerde elde edilen verilerin analizi sonucunda ise öğretmenlerin yaşam doyumu kavramına ilişkin alanyazınla uyumlu tanımlar yaptığı, kendi yaşam doyumlarına ilişkin genellikle bu doyumu düşüren faktörlerden söz ettikleri, dolayısıyla yaşamdan yeterli doyum algılamadıkları anlaşılmıştır. Yaşam doyumunu olumlu yönde etkileyen en önemli unsurları, olumlu okul iklimi ve yeterli ekonomik koşullar olarak göstermişken, yaşam doyumunu olumsuz etkileyen unsurların başında ise olumsuz okul iklimi ve ekonomik yetersizlikler gelmektedir. Öğretmenler yaşam doyumlarının yükseltilmesine yönelik önerileri de bu doğrultuda getirmiş ayrıca okul iklimi ve öğretmenlik sürecinde yaşanan gerek özlük hakları gerek ekonomik koşullarla ilgili iyileştirmelerin yapılması konusunda da öneriler sunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Yaşam doyumu, sınıf öğretmeni, karma desen.

ABSTRACT

The aim of the study is to examine the life satisfaction levels of classroom teachers. 210 teachers (106 female, 104 male) participated in this study, which was carried out using a mixed research design. Eight of these teachers, whose data were collected with the Life Satisfaction Scale (SFL), were interviewed and more detailed and in-depth data were tried to be collected. The collected quantitative data were analyzed using independent groups t-test in pairwise comparisons and one-way analysis of variance (ANOVA) in multiple comparisons in line with the research questions. Qualitative data were analyzed by content analysis. In both analysis approaches, the rules of validity and reliability were tried to be taken into account. It was determined that the arithmetic mean of the SFL scores was 13.20, indicating a moderate level of life satisfaction. As a result of the analysis of the data obtained in the interviews, it was understood that the teachers made definitions of the concept of life satisfaction in accordance with the literature, and that they generally talked about the factors that reduce this satisfaction regarding their own life satisfaction, and therefore they did not perceive sufficient satisfaction from life. While the most important factors that

positively affect life satisfaction are positive school climate and adequate economic conditions, negative school climate and economic inadequacies are the main factors that negatively affect life satisfaction. Teachers have also made suggestions to increase their life satisfaction and have also made suggestions for improvements in the school climate and the professional rights and economic conditions experienced during the teaching process.

Keywords: Life satisfaction, classroom teacher, mixed design.

GİRİŞ

Bireyin genel olarak sürmekte olduğu yaşamdan ne ölçüde memnun olduğuna işaret eden yaşam doyumu kavramı, alanyazında geniş yer bulmuş, üzerinde çok sayıda tanım ve araştırma yapılmış çok boyutlu kavramlardan biridir. Yaşam doyumu, öznel iyi oluşun bilişsel bir boyutudur ve bireyin mevcut başarıları ile beklentileri karşılaştırılarak yaşamının değerlendirilmesini içerir. (Pavot & Diener, 1993; Demir & diğerleri, 2021). Bunun yanında yaşam doyumu, bireylerin koyduğu amaçlara ulaşmasının bir ölçüsü olarak açıklanmaktadır (Aysan & Bozkurt, 2004). Terim anlamlı bir şekilde, tek bir durumdan memnuniyet veya doyumdan ziyade, mutluluk ve ahlak gibi birçok yönden bir iyi olma durumunu ifade etmektedir. Veenhoven (1996) yaşamdaki doyumun belirleyicileri olarak maddi refah, kültürel birikim ile toplumsal eşitlik gibi sosyal kaynaklardan; toplumsal statü, siyasi etki ve aile bağları gibi kişisel kaynaklardan; entelektüel kabiliyet, fizyolojik dayanıklılık ve sosyal yetenek gibi bireysel yeteneklerden söz etmektedir. Yaşam doyumunun, kişilik özellikleri (Diener & Lucas, 1999: s. 213–229), madde kullanımı, psikolojik bozukluklar ve yeme alışkanlıkları ile ilişkili olduğu bildirilmektedir. Günlük yaşamda yaşanan olumlu ve mutluluk veren olayların artması, bireylerin yaşam doyumunu artırırken, beklentilerin tersi yönünde gelişen olayların ise yaşam doyumu algılarını olumsuz etkileyeceği söylenebilir. Örneğin Değerlere negatif etki eden faktörler yaşam doyumunu azaltır ve genç yetişkinleri olumsuz etkiler (Diener & diğerleri, 1985). Bu bağlamda bireylerin, ekonomik refah, akademik başarı, iyi arkadaşlıklar, beklentilerin karşılanması ve fiziksel başa çıkma becerilerinin yaşam doyumlarını artırdığı, tersi durumların ise azalttığı görülmüştür (Tanhan, 2019). Bireylerin yaşam doyumlarının yüksek olması, bireyin çeşitli alanlarda karşılaşabileceği olumsuz durumları azaltıp olumlu niteliklerini artırabilmektedir. Nitekim birçok araştırma, yaşam doyumunun erişkinlerde tükenmişliği azalttığını (Çapri, 2012), başarı düzeylerini (Çivitci, 2012) ve öz yeterliliği (Aydiner, 2011) olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Bunun yanında yaşam doyumu ile ilgili farklı çalışmalar, bu değişkenlerin psikolojik iyi oluş ile pozitif yönde ve anlamlı bir ilişkisi olduğunu göstermektedir (Beutel & diğerleri, 2009; Ülker-Tümlü & Receptoğlu, 2013). Öter ve Dağlı (2022) ise yaşam doyumunun insanların yaşam kalitesinde ve bir örgütün çalışanı olarak gösterdikleri performans üzerinde önemli rol oynadığını, özel ve iş yaşamında huzursuz ve mutsuz olanların, başka bir deyişle yaşam doyumu düşük olanların, çalışma hayatında kendilerinden beklenen performansı ve verimliliği gösteremediklerini vurgulamıştır.

Yaşam doyumu kavramı, genel yaşamda olduğu kadar eğitim alanında da sıklıkla ele alınan kavramlardan biridir. Öğretmenlerin mesleki yaşamlarında başarılı olabilmeleri ve kendilerinden beklenen kazanımlarla öğrencilerini etkili bir şekilde donatabilmelerini etkileyen birçok unsurdan (okulun olanakları, eğitim programı, öğrenci/öğretmen nitelikleri, okulun sosyal çevresi vb.) söz edilebilir. Bu unsurlar arasında öğretmen nitelikleri ile ilgili olan faktörlerden biri de öğretmenlerin yaşam doyumudur. Günlük ve mesleki hayatta yaşanan olumlu olayların öğretmenlerin amaçlarına ulaşmadaki hız ve etkililiği artırabileceği; dolayısıyla öğrencilerin de yaşam doyumunun ve çok yönlü başarılarının artabileceği; tersi durumların ise istenmeyen sonuçlara götürebileceği açıktır. Bu bağlamda Öter ve Dağlı'nın (2022) vurguladığı gibi eğitim örgütlerinde, bir anlamda toplumun geleceğini inşa eden öğretmenler için yaşam doyumu büyük bir önem arz etmektedir. Nitekim insanların yaşamlarında doyuma ulaşmalarının büyük önem taşıdığını belirten Uludağ (2019) da normal yaşamı içerisinde mutsuz, huzursuz ve stres altında

olan insanların bir işe odaklanmasının da oldukça zor olacağını belirtmektedir. Bu bağlamda toplumun hâlihazırdaki yapısını ve bu yapının geleceğini yakından etkileyecek kişiler olarak öğretmenlerin, görevlerini en üst düzeyde gerçekleştirme sürecinde maksimum düzeyde yaşam doyumuna sahip olmalarının gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerde yaşam doyumunun yüksek olmasının önemi çeşitli araştırmalarda vurgulanmış olmakla birlikte öğretmenlerin yaşam doyumunu etkileyen faktörler ile bu faktörlere bağlı olarak öğretmenlerin yaşam doyumunu düzeylerinin nasıl yükseltilebileceği konusunun ihmal edildiği söylenebilir. Buna yönelik ulaşılabilen çalışmalardan biri Toksuk (2020) tarafından yapılan çalışmadır. Yüksek lisans tezi olarak yapılan ve ileri istatistiksel analizler kullanılan bu çalışmanın bulgularına göre yaşam doyumunu en düşük olan grubun çoğunlukla erkekler, geliri düşük olanlar ve yaşamın ilerlemesinden rahatsız olanlar olduğu; yaşam doyumunu en yüksek olanların ise genellikle evli olanlar, eğitim ve gelir düzeyi yüksek olanlar, sağlık hizmetlerinden memnun olanlar, yaşadığı konuttan memnun olanlar, sosyal yaşamından memnun olanlar, kendine kişisel zaman ayırabilenler ve öncekine göre maddi ve manevi yönden geliştiğini belirtenler olmuştur.

Yaşam doyumunun bireyin kendi belirlediği kriterlere uygun bir biçimde tüm yaşamını olumlu değerlendirmesi olarak tanımlayan Kırıcı-Çevik ve Korkmaz (2014), genel yaşam doyumunun, bireyin çalışma ve çalışma dışı yaşamından elde ettiği doyumunu ifade ettiğini belirterek, insanların yaşamlarından doyum almaları için işlerinden de aynı oranda mutlu ve tatmin olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla iş doyumunu ve yaşam doyumunu arasında karşılıklı yakın bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Nitekim Keser (2005) çalışma yaşamındaki doyumsuzluk, mutsuzluk, hayal kırıklığı ve isteksizlik hallerinin, bireyin genel yaşamına etki ederken; bireyin yaşamdan da doyum almamaya başlamasına neden olabileceğini belirterek bu iki değişken arasındaki karşılıklı ilişkiye vurgu yapmıştır. Kırıcı-Çevik ve Korkmaz (2014) da iş ve yaşam doyumunu arasındaki pozitif ilişkiyi vurgulayarak yaşamlarının büyük bir bölümünü iş ortamında geçiren bireylerin işlerinden memnun olmalarının yaşam doyumlarına da olumlu katkı sağlayacağını belirtmektedir. Bu karşılıklı ilişkinin öğretmenler için de geçerli olduğu söylenebilir. Eğitim alanında bireyin iş doyumunun incelendiği çalışmalara bakıldığında, yaşam ve iş doyumunu ile ilgili faktörler arasında büyük benzerlikler olduğu görülebilir. Örneğin Tunacan ve Çetin (2009), öğretmenlerin iş doyumunu düzeylerinde fark yaratan faktörlerin işin kendisi, yönetici ve çalışma arkadaşları, çalışma koşulları, ulaşım, çalışma saatleri, mesleğin saygınlığı, ücret, iş güvencesi ve yöneticilerin tutumu olduğu yönünde sonuçlara ulaşmıştır. Litvanyalı öğretmenler üzerinde iş doyumunu inceleyen Guobai, Žygaitienė ve Kepalienė (2022) araştırmaları sonucunda öğretmenlerin iş doyumunu etkileyen en önemli faktörlerin, yaptıkları işin doğası ve iş yerindeki iletişimin niteliği ile ilgili olduğunu belirlerken, sınırlı kariyer beklentisi, sınırlı terfi olanağı ve ücret yetersizliğinin yaşam doyumunu olumsuz etkileyen faktörler olduğunu bulgulanmıştır. Öte yandan kırsal alanda görev yapmakta olan öğretmenler ise bütün bu faktörler açısından olumlu görüşler belirterek daha yüksek iş doyumuna sahip olduklarını belirtmişlerdir. İş doyumunu etkileyen faktörleri bireysel faktörler (yaş, cinsiyet, kıdem, zeka düzeyi, eğitim düzeyi, sosyal kültürel özellikler, kişilik ve mesleki farklılıklar) ve çevresel ya da örgütsel faktörler (iş ve içeriği, ücret, yükselme olanağı, denetim, çalışma grubu ve astlar, çalışma koşulları, örgütsel ortam) olarak iki ana gruba ayıran Balcı (1985, s.10-19), hem ilkökul hem de ortaokul yöneticileri için iş doyumunu en çok etkileyen ilk üç faktörün, “birlikte çalışılan bireyler”, “iş ve niteliği” ve “örgütsel ortam” olduğunu ortaya koymuştur. Bu değişkenlerin yaşam doyumuyla yakında ilişkili olduğu söylenebilir.

Alanyazında yer alan benzer çalışmalar incelendiğinde pek çoğunun nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapıldığı görülmüş (Beutel & diğerleri, 2009; Ülker-Tümlü & Receptoğlu, 2013), ilkökul öğretmenlerinin yaşam doyumunu karma yöntemler kullanılarak inceleyen herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu çalışmada, benzer konuyu ele alan diğer çalışmalardan farklı olarak, öğretmenlerin sahip olduğu yaşam doyumunu hem nicel hem de nitel araştırma yöntemleri kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Böylece ölçek uygulaması ile daha

büyük bir öğretmen grubundan tarama düzeyinde nicel veri toplandıktan sonra, konuya ilişkin ayrıntılı ve derinlemesine veri toplamak amacıyla nispeten daha küçük bir öğretmen grubuyla görüşmeler yapılarak nitel veriler toplanmıştır. Böylece alan yazına öğretmenlerin yaşam doyumlarına ilişkin daha geçerli ve güvenilir bulguların sunulabileceği düşünülmektedir. Eğitim öğretim geleneği içerisinde öğretmenlerin kilit noktada olduğu göz önüne alındığında hem gelecek nesillerin kültürlenmesi hem de toplumsal kalkınma anlamında ileri seviyelere ulaşmanın kavşak noktası olan ilkokulda eğitim veren öğretmenlerin yaşam doyumları çok önemli bir değişken olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda araştırmanın temel amacı, ilkokul öğretmenlerinin yaşam doyumlarına ilişkin öz-değerlendirmelerinin incelenmesidir. Bu genel amaç altında şu sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Sınıf Öğretmenlerinin yaşam doyumu düzeyleri nasıldır?
- 2) Sınıf Öğretmenlerinin yaşam doyumu düzeyleri, cinsiyete, mezun olunan eğitim düzeyine ve kıdeme göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 3) Öğretmenlerin yaşam doyumu kavramına ilişkin görüşleri nelerdir?
- 4) Öğretmenlerin kendi yaşam doyumlarına ilişkin öz-değerlendirmeleri nasıldır?
- 5) Öğretmenlerin yaşam doyumunu olumlu ve olumsuz etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri nelerdir?
- 6) Öğretmenlerin yaşam doyumunun yükseltilmesine yönelik önerileri nelerdir?

YÖNTEM

2.1.Araştırma Modeli

İlkokul öğretmenlerinin yaşam doyumu düzeylerinin incelendiği bu çalışma, karma yöntem araştırması olarak gerçekleştirilmiştir. “Karma yöntem araştırması”, araştırma problemini kapsamlı ve çok boyutlu incelemek amacıyla pragmatist felsefenin ilkeleri doğrultusunda nitel ve nicel yöntemleri birlikte kullanarak gerçekleştirilen araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 322). Bir yöntem olarak karma desenin, hem nicel hem de nitel verilerin tek bir çalışmada toplanmasının önemli olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca bu desenin temel önermesi, nicel ve nitel yaklaşımların birlikte kullanılmasıdır (Creswell, 2006). Karma araştırmalarda nicel veriler konuya genişlik getirirken nitel veriler buna derinlik katmaktadır (Dawadi, Shrestha & Giri, 2021). Karma yöntem araştırmalarının tercih edilme gerekçeleri, alanyazındaki çeşitli kaynaklardan şu şekilde özetlenmiştir: Üçgenleme (çeşitleme), genişletme, tamamlama, zayıf yönleri bertaraf etme, farklı araştırma soruları geliştirme, bir araştırma problemini/durumunu daha iyi anlama, sonradan ölçülebilecek değişkenleri/yapıları belirleme, yeterince temsil edilmeyen bireylerin/grupların ihtiyaçlarını iletme (Hanson, Creswell, Plano-Clark, Petska, & Creswell, 2005; Doyle, Brady & Byrne 2016; Tuğan, 2022; Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 323). Bu çalışmada Creswell’in tasarımlarından biri olarak kabul edilen sıralı açıklayıcı tasarım kullanılmıştır (Baki & Gökçek, 2012). Sıralı açıklayıcı karma desen örnekleme, amaçlı örnekleme stratejileri (Nicel-Nitel) ya da (Nitel-Nicel) şeklinde sıralı biçimde örnekleme seçilmesini kapsar. Kemper vd. (2003) tarafından belirtildiği üzere Sıralı açıklayıcı Nicel-Nitel desen literatürde en yaygın olarak kullanılan desendir. Buna göre çalışmada önce nicel ardından nitel veriler toplanmış ve verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgular, veri yorumlama ve tartışma bölümlerinde karşılaştırılarak birleştirilmiştir.

2.2.Katılımcılar

Çalışmanın katılımcıları iki aşamada belirlenmiştir. Birinci aşamada nicel veriler toplanmıştır. Katılımcılar 2022-2023 Eğitim-Öğretim yılında Gaziantep ili merkez Şahinbey ilçesinde bulunan devlet okullarında görev yapmakta olan ilkokul öğretmenlerinden oluşturulmuştur. Deprem nedeniyle öğretmenlerin psikolojik durumları göz önüne alınmış ve çok sayıda okula gitmenin uygun olmayacağı gözlemlenmiş olup araştırmacının görev yaptığı okulun

yanı sıra aynı çevrede bulunan benzer nitelikteki altı ilkokulda çalışan toplam 350 öğretmen seçilmiştir. Ancak kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle belirlenen bu altı devlet ilkokulundan 210 gönüllü öğretmen çalışmaya katılmıştır. Katılımcı öğretmenlere ait kişisel bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Ölçek Uygulanan Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler

		n	%
Cinsiyet	Kadın	106	50.5
	Erkek	104	49.5
Eğitim Düzeyi	Lisans	164	78.1
	Lisans Üstü	46	21.9
Kıdem	1-5	36	17.1
	6-11	42	20.0
	12-17	61	29.0
	18 ve üzeri	71	33.8

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılım sağlayan yüzde 50.5’inin kadın yüzde 49.5’inin de erkek olduğu görülmektedir. Bunun yanında katılımcıların 78.1’inin lisans yüzde 21.9’unun da lisans üstü mezunu olduğu görülmektedir. Son olarak katılımcıların kıdemlerine bakıldığında yüzde 17.1’inin 1-5 yıl, yüzde 20’sinin 6-11 yıl, yüzde 29’unun 12-17 yıl ve yüzde 33.8’inin 18 ve üzerinde oldukları görülmektedir. Tablo 1’de bireysel özellikleri verilen sınıf öğretmenlerine yapılan ölçek uygulamasının ardından, nitel veri toplamak amacıyla görüşme yapılacak öğretmen grubu belirlenmiştir. Deprem yarattığı psiko-sosyal sorunlar dikkate alınarak görüşmelerin araştırmacıların birinin görev yaptığı okulda yapılmasına karar verilmiş ve bu okulda, dört farklı sınıf düzeyinde görev yapmakta olan, her sınıf düzeyinde ikişer katılımcı olmak üzere toplam sekiz gönüllü öğretmen belirlenmiştir. Bu katılımcılara ait kişisel bilgiler Tablo 2’de belirtilmektedir.

Tablo 2

Görüşme Yapılan Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler

Katılımcılar	Cinsiyet	Okuttuğu sınıf düzeyi	Öğrenim Durumu	Mesleki deneyim	Yaşam doyumu puanı
K-1	Erkek	1	Lisans	16 yıl	7
K-2	Erkek	1	Lisans	20 yıl	6
K-3	Erkek	2	Yüksek lisans	2 yıl	5
K-4	Erkek	2	Yüksek lisans	9 yıl	4
K-5	Erkek	3	Yüksek lisans	18 yıl	5
K-6	Erkek	3	Yüksek lisans	20 yıl	8
K-7	Kadın	4	Yüksek lisans	15 yıl	5
K-8	Kadın	4	Lisans	10 yıl	5

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların 2 tanesi kadın 6 tanesinin erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıları okuttukları sınıf düzeyine bakıldığında 2’şer adet 1.-2.-3. ve 4. sınıf olduğu görülmektedir. Katılımcıların öğrenim durumları incelendiğinde 3 adet lisans ve 5 adet yüksek lisans olduğu görülmektedir. Bu öğretmenlerle bireysel olarak yapılan görüşmeler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların da izniyle kayıt altına alınmıştır. Her bir görüşme yaklaşık 25 dakika sürmüştür.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada kullanılan nicel veriler, Yaşam Doyumu Ölçeği ile toplanırken, nitel veriler ise yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır.

2.3.1. Yaşam Doyumu Ölçeği

Bu çalışmada nicel verilerin toplanmasında Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen Yaşam Doyum Ölçeği kullanılmıştır. Bireyin kendi yaşamına ilişkin öznel değerlendirmesini yansıtan ölçekten alınan puanın artması, algılanan genel yaşam doyumunun da arttığını göstermektedir. Ölçek; “Hayatım birçok yönden idealimdekine yakın”, “Hayatımdan memnunuz”, “Eğer hayata yeniden başlasaydım hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim” gibi hepsi olumlu ifade edilen 5 maddeden oluşmaktadır. Diener ve diğerlerinin yaptığı orijinal çalışmada yedili Likert tipinde hazırlanan bu ölçek ilk etapta Psikolojiye Giriş dersini alan 176 üniversite öğrencisine uygulanarak geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Ölçek iki ay sonra, bu öğrencilerin 76’sına yeniden uygulanarak maddeler arasındaki korelasyonun .82, kararlılık katsayısının ise .87 olduğu belirlenmiştir. Faktör analizi sonucunda elde edilen tek boyutlu beş maddelik ölçek, toplam varyansın %66’sını açıklayabilmektedir. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlaması Köker (1991) tarafından yapılmıştır. Köker’in 150 üniversite öğrencisiyle yaptığı uyarlama çalışmasında, faktör analizine yer verilmeden daha yüzeysel yöntemler doğrultusunda uzman görüşleri alınmış, test-tekrar test uygulaması yapılmış, madde toplam-puan korelasyon değerleri incelenmiş ve sonuçta beş maddelik ölçek formu yeterli bulunmuştur. Bu ölçek daha sonra Dağlı ve Baysal (2016) tarafından yeniden uyarlanmıştır. Bu uyarlama çalışmasında cevaplama basamakları 7’den 5’e düşürülerek (1-Hiç katılmıyorum, 2-Çok az katılıyorum, 3-Orta düzeyde katılıyorum, 4- Büyük oranda katılıyorum ve 5- Tamamen katılıyorum) 200 sınıf öğretmeni üzerinde geçerlik ve güvenilirlik sınamaları yapılmıştır. Buna göre yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin beş maddelik yapısını koruduğu ve faktör yükleri 0.72-0.89 arasında olan maddelerin toplam varyansın % 68.38’ini açıklayabildiği belirlenmiştir. Ardından yaptıkları doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ulaşılan uyum indeksleri (χ^2/sd : 1.17; NFI: 0.99; NNFI: 1.00; CFI: 1.00; SRMR: 0.019; RMSEA: 0.030; GFI: 0.99; AGF: 0.97) de ölçeğin tek faktörlü yapıya iyi uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu çalışmada Dağlı ve Baysal’ın beşli Likert tipinde Türkçeye uyarladığı Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Bu çalışma kapsamında yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .91; madde toplam puan korelasyonları ise .70 ile .84 arasında bulunmuştur.

2.3.2. Görüşme Formu

Bu araştırmada öğretmenlerin yaşam doyumuna ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla yarı-yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır. Bu sorular iki öğretmen ve eğitim bilimleri alanında deneyimli bir öğretim üyesine incelenilerek uzman görüşleri alınmış, bu görüşler doğrultusunda gereken düzenlemeler yapılarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular şu şekildedir:

- 1) Yaşam doyumunu deyince aklınıza neler gelmektedir?
- 2) Sahip olduğunuz yaşam doyumunu düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 3) Öğretmenlerin yaşam doyumunu olumlu etkileyen faktörler nelerdir?
- 4) Öğretmenlerin yaşam doyumunu olumsuz etkileyen faktörler nelerdir?
- 5) Öğretmenlerin yaşam doyumunun yükseltilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?

2.4. Verilerin Toplanması

Ölçme araçları ile ilgili ölçek ve sorular belirlendikten sonra Google Formlar uygulaması aracılığıyla çevrimiçi ortamda bir anket formu oluşturulmuştur. Daha sonra bu anket sosyal

medya uygulamaları üzerinden sınıf öğretmenlerinden oluşan katılımcılara ulaştırılmıştır. İlgili anketin gönüllülük esasına dayalı olduğu belirtilmiş ve katılımcılardan anket sorularına içten ve samimi bir şekilde cevaplamaları istenmiştir. Anket formunun Google Formlar üzerinden hazırlanması, uygulamalar üzerinden paylaşılması ve katılımcıların yanıtlanması altı günlük bir süreçte gerçekleştirilmiştir. Nicel veriler toplandıktan sonra da belirlenen sekiz öğretmen ile bireysel olarak yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

2.5.Verilerin Analizi

Analizlerin başında, verilerin dağılımı incelenmiş, çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edilmiştir. Alanyazındaki bazı kaynaklarda dağılımın çarpıklık ve basıklık değerinin -1 ile +1 olmasının verilerin normal dağıldığına işaret ettiğini belirtmişlerdir (Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2018, s.16; Gürbüz & Şahin, 2018, s. 218). Öte yandan Can (2019, s.85) ise çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.96 ile +1.96 arasında olması halinde normal dağılıma kanaat getirilebileceğini ifade etmiştir. Yaşam Doyumu Ölçeği puanlarına ait Skewness değeri .025 iken Kurtosis değeri ise -.630 olarak -1 ile +1 arasında yer almıştır. Bunun yanı sıra histogram grafiği ve Q-Q plot grafikleri incelenmiş olup verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre verilerin analizinde ikili karşılaştırmalarda bağımsız gruplar t-testi, çoklu karşılaştırmalarda ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Çalışmada yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanan nitel veriler, içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde toplanan veriler dört adımda analiz edilir. Birinci aşamada veriler kodlanır, ikinci aşamada kategoriler tematik başlıklar altında ayrı ayrı ele alınır, üçüncü aşamada kategoriler kodlar ve temalar halinde düzenlenir, son aşamada ise sonuçlar tanımlanır ve açıklanır (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 249-257).

Araştırmada geçerlik ve güvenilirliği artırmak amacıyla hem nitel hem nicel veriler toplanarak üçgenleme yapılmış, katılımcıların gerçek isimleri yerine K1, K2, K3... şeklinde kodlar kullanılmış, ulaşılan bulgular herhangi bir yoruma yer verilmeden olduğu gibi sunulmuş, doğrudan alıntılara yer verilmiş ve nitel verilerin analizinde kodlayıcılar arası güvenilirlik oranı hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirlik incelemesi için, birinci araştırmacı gibi, doktora düzeyinin son aşamasında eğitim görmekte olan ve nitel içerik analizi deneyimine sahip bir araştırmacı sekiz öğretmenle yapılan görüşme metinlerinin tamamını kodlamıştır. İki kodlayıcının ayrı ayrı elde ettiği kodlar incelenmiş “görüş ayrılığı” ve “görüş birliği” olan kodlar belirlenerek Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen güvenilirlik yüzdesi formülüne göre [Güvenirlik= (Görüş birliği) / (Görüş birliği) +(Görüş ayrılığı) x 100] kodlayıcı güvenilirliği hesaplanmıştır. Buna göre hesaplanan kodlayıcı tutarlılık değeri %84 bulunmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde yapılan analizler sonucunda ulaşılan bulgular araştırma soruları doğrultusunda yer almaktadır.

3.1. Sınıf Öğretmenlerinin Yaşam Doyumu Düzeylerine İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerine uygulanan Yaşam Doyumu Ölçeği ile toplanan verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

Öğretmenlerin Yaşam Doyum Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

Ölçek	En Düşük	En Yüksek	\bar{X}	Ss	Katılma Düzeyi
Yaşam Doyumu	5	25	13.20	4.47	Orta

Bulgular incelendiğinde öğretmenlerin aldıkları puanların aritmetik ortalamasının (\bar{X} =13.20 ve standart sapmasının (S_s =4.47) olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre katılan sınıf öğretmenlerinin, yaşam doyumu ölçeğinde yer alan ifadeler orta düzeyde katıldıkları söylenebilir.

3.2. Yaşam Doyumu Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci sorusunda katılımcıların ölçek puanları, cinsiyet, kıdeme ve mezun olunan okul düzeyine göre karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalarda ulaşılan bulgular, aşağıda ayrı tablolarda sunulmuştur.

3.2.1. Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Yaşam Doyumu Düzeylerine İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin yaşam doyumu düzeylerini cinsiyete göre karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4

Cinsiyete Göre Ölçek Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik T-Testi Sonuçları

	n	\bar{X}	Ss	t	p
Kadın	106	12.95	4.47	-.838	.40
Erkek	104	13.47	4.48		

N= 210, P>.05

Tablo 4'te cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin yaşam doyumu puanlarına ait bağımsız gruplar t-testi sonuçları incelendiğinde, kadın katılımcıların aritmetik ortalaması 12.95 iken erkek katılımcıların aritmetik ortalamasının 13.47 olduğu görülmektedir. Erkek öğretmenlere ait ortalama daha yüksek bulunmuş olmakla birlikte grupların ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t=-.838$, $p>.05$).

3.2.2. Mezuniyet Düzeyine Göre Sınıf Öğretmenlerinin Yaşam Doyumu Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan 210 öğretmenin Yaşam Doyumu Ölçeğinden aldıkları puanlar, eğitim düzeyine göre bağımsız gruplar t-testi ile karşılaştırılmış ve ulaşılan bulgular, Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Eğitim Düzeyine Göre Ölçek Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik T-Testi Sonuçları

		n	\bar{X}	Ss	t	p
Toplam puan	Lisans	164	13.09	4.49	-.683	.49
	Yüksek lisans	46	13.60	4.43		

P>.05

Tablo 5'te araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim düzeyine göre ölçekten aldıkları toplam puan ortalamalarının t-testi ile karşılaştırılmasından elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi, lisans mezunu katılımcıların aritmetik ortalaması 13.09, yüksek lisans mezunu olan katılımcıların aritmetik ise ortalaması 13.60'tır ve grupların ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t=-.683$, $p>.05$).

3.2.3. Kıdeme Göre Sınıf Öğretmenlerinin Yaşam Doyumu Düzeylerine İlişkin Bulgular

Öğretmenlerinin yaşam doyumu düzeylerini kıdeme göre karşılaştırılması amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6

Kıdeme Göre Ölçek Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik ANOVA Sonuçları

	Kıdem (Yıl)	n	\bar{X}	Ss	sd	F	p	Fark
Yaşam Doyumu Ölçeği	1-5	36	2.55	.83	3	.73	.53	-
	6-11	42	2.80	.77				
	12-17	61	2.56	.91				
	18 ve üzeri	71	2.65	.97				

P>.05

Tablo 6 incelendiğinde; kıdem değişkenine göre öğretmenleri yaşam doyumu puan ortalamalarına ait aritmetik ortalamaların 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenler için 2.55, 6-11 yıllık kıdeme sahip öğretmenler için 2.80, 12-17 yıllık kıdeme sahip öğretmenler için 2.56 ve 18 ve üzeri yıllık kıdeme sahip öğretmenler için 2.65 olduğu görülmektedir. Grupların ortalamaları arasındaki farklar, .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

3.3. Öğretmenlerin Yaşam Doyumu Kavramına İlişkin Görüşlerine Dair Bulgular

Ölçek uygulaması tamamlandıktan sonra sekiz sınıf öğretmeni ile yapılan görüşmelerde yöneltilen ilk soru, “Yaşam doyumu deyince aklınıza neler gelmektedir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtların analizi sonucunda ulaşılan tema ve kodlar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7

Öğretmenlerin Yaşam Doyumu Kavramına İlişkin Tanımlamaları

Temalar	Kodlar	Frekans
Yaşama Atfedilen Kişisel Anlamlar (F:12)	Yaşamdan Beklentilerine Ulaşma	8
	Kültürel Gelişimde Yeterli Olma	2
	Kendini Gerçekleştirme	1
	Aile Yaşantısından Tatmin Olma	1
Duyusal İyi Oluş (F:7)	Günlük Yaşantılarından Keyif Alma	1
	Duyusal İlişkilerinde Mutlu Olma	1
	Sevgiye Dayalı Bağlar Kurabilme	1
	Aşk İlişkilerinde Tatmin Olma	1
	Cinsel Yaşamdan Tatmin Olma	1
	Kendisiyle Barışık Olma	1
	İş Ortamında Huzurlu Olma	1
Ekonomik Doyum (F:4)	Ekonomik Doyuma Sahip Olma	2
	Ev Sahibi Olma	1
	Güvende ve Rahat Hissetme	1
Fiziksel İyi Oluş (F:3)	Sağlık Sorunları Yaşamama	2
	Biyolojik İhtiyaçlarını Karşılatabilme	1
Aile Ve Sosyal Kimlik (F:3)	Aile İçi Sağlıklı İletişim Kurabilme	1
	Çocukların Geleceğini Garantiye Almış Olma	1
	Çocuklarına Yeterli Eğitim Aldırabilme	1

Tablo 7'ye bakıldığında görüşme yapılan katılımcıların yaşam doyumu kavramına yönelik tanımlarının beş tema altında toplandığı görülmektedir. Temalar kod sıklığına göre incelendiğinde ise “Yaşama atfedilen kişisel anlamlar” temasının 12 kod; “duygusal iyi oluş” temasının 7 kod; “ekonomik doyum” temasının 4 kod; “fiziksel iyi oluş” temasının 3 kod; “aile ve sosyal kimlik temasının ise 3 koddan oluştuğu görülmektedir.

“Yaşama atfedilen kişisel anlamlar” temasına bakıldığında katılımcıların yaşam doyumuna ilişkin kişisel görüşleri farklılık göstermektedir. Bu temada görüş belirten öğretmenlerin açıklamalarından birkaç doğrudan alıntı şu şekildedir:

“Maddi manevi ihtiyaçlarını karşılayabilmek, sorunsuzca veya dışarıdan almadan maddi anlamda destekleyebilmek. Kendimi gerçekleştirmek.” (K1)

“Kişisel olarak insanın hayallerine ve isteklerine kavuşması olarak değerlendiriyorum yaşam doyumunu.” (K2)

“Yaşam doyumu benim açımdan aslında bir insanın gayelerine, amaçlarına, hayattaki amaçlarına ulaşma düzeyi... nasıl bir yaşam tasavvur ediyorsa zihninin içerisinde.” (K3)

Öğretmenlerin yaşam doyumuna atfettikleri anlamlar içerisinde ekonomik doyum olduğu da görülmektedir. Ekonomik doyum diğer tablolarda da tema olarak vurgulanan konu olduğu görülmüştür. Dikkat çeken bir diğer hususta öğretmen katılımcılardan bir tanesinin güvelik alanına vurgu yaparken “depreme dayanıklı bir ev” konusunu belirtmiş olmasıdır. Yapılan araştırma Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat depremi sonrası olduğu için önemli olduğu düşünülmektedir.

“...Dediğim gibi beklentilerimin karşılanması ekonomik kaygının yüksek olması” (K3)

“...Refah içinde bir yaşam ve depreme dayanıklı bir ev ve güzel bir araba...” (K7)

Öğretmenlerin yaşam doyumuna ilişkin vurgulamalarında duygusal ve fiziksel iyi oluş kısımlarında ise vurguladıkları noktalar şunlardır.

“Yaptığı işten keyif alması...mutluluk duyması.” (K2)

“Doyum ise beklentilerim vardır. Bunun içinde sevgi, aşk, cinsellik... Yine biyolojik ihtiyaçlarım var” (K3)

“Toplumun barış, huzur ve refah içinde olması.” (K5)

“Yaşam doyumu deyince aklıma bir insanın yaşamdan gerek ekonomik gerekse sağlık açısından aldığı doyum yani tatmin olma düzeyi gibi şeyler geliyor.” (K8)

Öğretmenlerin aile ve sosyal ilişkilerini yaşam doyumu içine aldıkları da görülmektedir.

“Çocuklarım için mutlu bir gelecek...Eşimle sorunsuz huzurlu mutlu bir yaşam” şeklinde belirtmiştir. (K7)

3.4. Öğretmenlerin Kendi Yaşam Doyumlarına Dair Öz-Değerlendirme Bulguları

Öğretmenlere yöneltilen ikinci soru, “Sahip olduğunuz yaşam doyumunu düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtların içerik analizi sonucunda ulaşılan tema ve kodlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8

Öğretmenlerin Kendi Yaşam Doyumlarına Dair Öz-Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Temalar	Kodlar	Frekans
Mesleki Değersizlik Hissi (F:5)	Öğretmene Verilen Değerin Düşüklüğü	2
	Öğretmene Saygının Düşüklüğü	2
	Mesleki Uzmanlaşma Yetersizliği	1
Ekonomik Doyumsuzluk (F:7)	Yetersiz Gelir Durumu	2
	Kendine Zaman Ayıramama	2
	Akademik Gelişimin Yetersizliği	2
	Kişisel Beklentilerin Karşılanamaması	1

Tablo 8'e bakıldığında araştırmaya katılan katılımcılardan "Sahip olduğunuz yaşam doyumu düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?" Sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen içerik analizine göre 12 kod, 2 tema elde edilmiştir. Temalar kod sıklığına göre incelendiğinde ise "mesleki değersizlik hissi" temasının 5 kod ve "ekonomik doyumsuzluk" temasının 7 koddan oluştuğu görülmüştür.

Öğretmenlerin sahip oldukları yaşam doyumu düzeylerini mesleki değersizlik hissi temasında öğretmene verilen değer düşüklüğü üzerinden değerlendirildikleri görülmektedir.

"Bunu insanların öğretmene değer vermemesine bağlıyorum amirlerimizin, başımızdaki insanların da eğitime, öğretmene gerekli değeri vermemesine bağlıyorum... toplumun da öğretmene saygı göstermemesi, değer vermemesi..." (K2)

Ekonomik doyumsuzluk temasında ise en fazla önem verilen belirlenimin ekonomik engeller ve bu engellerin yarattığı kısıtlamalara yapılan vurgular olduğu görülmektedir.

"...bu tür yaşam durumunda maddi koşullar, maddi şartlar öne çıkarıyor." (K1)

"Çünkü gelirimiz siz de biliyorsunuz. Düşük, öğretmen maaşı bayağı düşük." (K5)

3.5. Öğretmenlerin Yaşam Doyumlarını Olumlu ve Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulgular

Ölçek uygulaması tamamlandıktan sonra sekiz sınıf öğretmeni ile yapılan görüşmelerde yöneltilen ikinci soru, "Öğretmenlerin yaşam doyumunu olumlu etkileyen etmenler nelerdir?" şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtların içerik analizi sonucunda ulaşılan tema ve kodlar Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9*Öğretmenlerin Yaşam Doyumunu Olumlu Etkileyen Etmenlere İlişkin Görüşleri*

Temalar	Kodlar	Frekans
Okul İklimi İle İlgili Faktörler (F: 20)	Olumlu Okul İklimi	8
	Veliyle İş Birliği İçinde Olma	4
	Sınıf Mevcudunun Düşürülmesi	3
	Olumlu İletişim	2
	Öğrenciyi Geliştirme	1
	Sanatsal Kültürel Faaliyetler	1
	Yüksek Akademik Başarı	1
Ekonomik Doyum (F: 4)	Maaşın Yükseltilmesi	2
Mesleğin Sosyal Statüsü (F: 2)	Genel Ekonomik Koşulların İyileştirilmesi	2
	Toplumda Öğretmen Algısının İyileştirilmesi	2
Diğer (F: 4)	Bürokratik Sorunlar	2
	Öğretmenin Aile İçi Olumlu İletişimi	1
	Yüksek Mesleki Deneyim	1

Tablo 9'a bakıldığında araştırmaya katılan katılımcılardan "Öğretmenlerin yaşam doyumunu olumlu etkileyen etmenler nelerdir?" Sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen içerik analizine göre 30 kod, 4 tema elde edilmiştir. Temalar kod sıklığına göre incelendiğinde ise "Okul iklimi ile ilgili faktörler" temasının 20 kod; "ekonomik doyum" temasının 4 kod; "mesleğin sosyal statüsü" temasının 2 kod sonucu oluştuğu görülmektedir. İçerik olarak herhangi bir tema içine dahil edilemeyen "diğer" temasının 4 kodu olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin yaşam doyumlarını etkileyen faktörlerde okul iklimi ile ilgili değerlendirmelere bakıldığında olumlu okul iklimi, veliyle iş birliği içinde olma, olumlu iletişim ve sınıf mevcutlarının düşürülmesi kodlarının ağırlıkta olduğu görülmektedir. Katılımcı görüşleri ise şu şekildedir.

"...Okuldaki çalışma ortamı, öğrenci ve çevre öğretmenin çalıştığı ortam, okul, öğrenci ve veli, sosyokültürel yapı, sosyokültürel ve ekonomik yapısı bir üst basamakta yer alıyorsa öğretmen kendisini daha rahat hissedip yaşam doyumuna daha rahat ulaşabilir diye düşünüyorum." (K1)

"Elimizden geldiğince velilere de yardımcı olmaya çalışıyoruz." (K2)

"Akademik anlamda başarının artması için sınıf mevcutları biraz düşürülmeli." (K4)

"...okul ortamım rahat bu bana doyum veriyor...gerek idareci gerekse de öğretmen arkadaşlarla iletişimim iyi bu da bana doyum veriyor...öğrencilerimden olumlu geri dönütler alıyorum bu da bana doyum veriyor...velilerle pozitif bir iletişim tarzımız var bununda beni olumlu etkilediğini düşünüyorum." (K8)

Diğer boyutunda vurgulanan noktalara bakıldığında ise şu şekilde olduğu görülmektedir.

"... Suriyeli öğrenciler çok fazla benim sınıfımda. Bu entegrasyon için gerekli çalışmaların daha gerçekçi, daha realist... Yapılması gerektiğine inanıyorum." (K4)

"...tabii ki hükümet politikalarını bu konuda eleştirmek lazım...Neredeyse o ayaklar altına alan bir yönetimimiz var...Bunun da keşke düzelse..." (K5)

Ölçek uygulaması tamamlandıktan sonra sekiz sınıf öğretmeni ile yapılan görüşmelerde yöneltilen ikinci soru, "Öğretmenlerin yaşam doyumunu olumsuz etkileyen etmenler nelerdir?"

şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtların içerik analizi sonucunda ulaşılan tema ve kodlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10

Öğretmenlerin Yaşam Doyumunu Olumsuz Etkileyen Etmenlere İlişkin Tanımlamaları

Temalar	Kodlar	Frekans
Olumsuz Okul İklimi Algısı (F:14)	Kalabalık Sınıflar	4
	Anti Demokratik Okul Ortamı	4
	Okul Ortamına Uyum Sağlayamama	3
	Mobing(Psikolojik Baskı)	1
	Düşük Akademik Başarı	1
	Sınav Odaklı Eğitim	1
Ekonomik Nedenler(F:10)	Gelir Durumunun Yaşam Standardını Düşürmesi	6
	Maaşların Düşük Olması	4
Yasal Ve Bürokratik Sorunlar(F:7)	Düşük Mesleki Özerklik	2
	Yasal Kısıtlamalar	2
	Eğitimde Söz Hakkı Olmaması	1
	Mesleki Değersizlik	1
	Yabancı Öğrenci Uyum Sorunu	1
Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Toplumsal Algılar(F:6)	Öğretmenlikle İlgili Olumsuz Algılar	4
	Mesleki İtibarsızlaştırma	2
Öğretmenin Ailevi Sorunları(F:5)	Aile İçi İletişim Sorunları	2
	Çekirdek Aile Ve Kendisine Zaman Ayıramama	2
	Akraba Ve Arkadaşlara Zaman Ayıramama	1

Tablo 10’a bakıldığında araştırmaya katılan katılımcılardan “Öğretmenlerin yaşam doyumunu olumsuz etkileyen etmenler nelerdir?” Sorusuna verilen yanıtların içerik analizine göre 44 kod, 5 tema elde edilmiştir. Temalar kod sıklığına göre incelendiğinde ise “olumsuz okul iklimi algısı” temasının 14 kod; “ekonomik nedenler” temasının 10 kod; “yasal ve bürokratik sorunlar” temasının 7 kod; “öğretmenlik mesleğine ilişkin toplumsal algılar” temasının 6 kod; “öğretmenin ailevi sorunları” temasının 5 kod sonucu oluştuğu görülmektedir.

Öğretmenlerin olumsuz okul iklimi ile ilgili vurguladıkları konular şu şekildedir.

“Zümrece hareket ettiğiniz zaman bir beyin fırtınası yaparsınız ben aynı işi farklı bir şekilde yapan insanların verdiği bilgiyle siz de kendi deneyiminizi artırırsınız, bilginizi artırırsınız. Aksi durumda ise doyum düşüyor maalesef.” (K5)

“Bence öğretmenlerin yaşam doyumunu olumsuz etkileyen çalıştıkları kurumlar olabilir.” (K6)

“Kalabalık sınıflar, sistemin sınav odaklı olması.” (K7)

“Mesela okulda bazen mobbinge maruz kalabiliyoruz bir de idare aldığı kararlarda tepeden inme davranınca bizde ister istemez kötü hissediyoruz” (K1)

Yasal ve bürokratik sorunlar ile ilgili katılımcı görüşleri şu şekildedir.

“Toplumun öğretmene gerekli değeri vermemesi aynı şekilde amirlerin de yani bizi yöneten bakanların olsun, Milli Eğitim Müdürlerinin olsun öğretmene, eğitime, gerekli değeri vermemesine ben bağlıyorum.” (K2)

“Sınıfa hâkim olmada ve dersleri verimli anlatmada zorlandığım oluyor bu da doyumumu olumsuz etkiliyor. Bunun yanında Suriyeli öğrencilerin kural tanımamaları.” (K8)

Öğretmenlik mesleğine ilişkin toplumsal algılar yaşandığı, bu algıların öğretmenlerin mesleki doyumunu olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

“Şimdiden mesleğimizle ilgili zorluklar yaşıyoruz. Bu ön yargıları kırmak biraz zor...ön yargılar kırıldığı zaman umarım daha iyi olur.” (K1)

“Saygınlığın kazanılması... eğitimcinin bir eğitimci muamelesi, bir öğretmen, bir öğretici muamelesi görmesi.” (K4)

Öğretmenin yaşam doyumuna ilişkin sorularda genel olarak vurgulanan ekonomik boyutun bu soruya ilişkin cevaplarda da vurgulandığı görülmektedir.

K-8: “...aldığımız maaş çok içler acısı yani hani derler ya attığım taş ürküttüğüm kurbağaya değmiyor bizim maaşlarda bu misal...ekonomik durumlar malum ve yaşam pahalılığı beni çok olumsuz etkiliyor. Bugün aldığımı yarın aynı paraya alamamak ve sürekli zam üstüne zam gelmesi her şeye bu da ciddi bir olumsuzluk oluşturuyor.”

3.6. Öğretmenlerin Yaşam Doyumlarının Yükseltilmesine İlişkin Önerilere Dair Bulgular

Ölçek uygulaması tamamlandıktan sonra sekiz sınıf öğretmeni ile yapılan görüşmelerde yöneltilen ikinci soru, “öğretmenlerin yaşam doyumunun yükseltilmesi için sizce neler yapılabilir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtların içerik analizi sonucunda ulaşılan tema ve kodlar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

Öğretmenlerin Yaşam Doyumunun Yükseltilmesine İlişkin Önerileri

Temalar	Kodlar	Frekans
Öğretmenlikte Bürokratik Uygulamaların Ve Özlük Haklarının İyileştirilmesi(F:15)	Özlük Haklarının İyileştirilmesi	5
	Mesleki Gelişim Fırsatları Yaratılması	3
	Yabancı Öğrenci Oryantasyonu	2
	Objektif Değerlendirme	2
	Mesleki Özerklik	1
	Eğitimin Siyasetten Arındırılması	1
Okul İkliminin İyileştirilmesi(F:11)	Kurum İçi Bürokrasinin Sadeleştirilmesi	1
	Olumlu İletişim Atmosferi Oluşturulması	4
	Demokratik Okul Ortamı	4
	Olumlu Örnekleri Öne Çıkarma/Ödüllendirme	1
	Sınıf Mevcutlarının Azaltılması	1
	Sosyal Etkinliklerin Arttırılması	1
Motivasyon Kaynaklarının Arttırılması(F:6)	Kültürel Gelişim	3
	Akademik Gelişim	2
	Motivasyon Kaynaklarının Çeşitlendirilmesi	1
Ekonomik İyileştirmeler Yapılması(F:6)	Ekonomik Şartların İyileştirilmesi	6

Tablo 11’e bakıldığında araştırmaya katılan katılımcılardan “Öğretmenlerin yaşam doyumunun yükseltilmesi için sizce neler yapılabilir?” Sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen içerik analizine göre 38 kod, 4 tema elde edilmiştir. Temalar kod sıklığına göre incelendiğinde ise “Öğretmenlikte bürokratik uygulamaların ve özlük haklarının iyileştirilmesi” temasının 15 kod; “okul ikliminin iyileştirilmesi” temasının 11 kod; “motivasyon kaynaklarının arttırılması” temasının 6 kod; “ekonomik iyileştirmelerin yapılması” temasının 6 kod sonucu oluştuğu görülmektedir.

“Öğretmenlerin yaşam doyumunun yükseltilmesi için sizce neler yapılabilir?”, sorusuna ilişkin temalarda en fazla vurgulanan temanın “öğretmenlikte bürokratik uygulamaların ve özlük haklarının iyileştirilmesi” olduğu görülmektedir. Katılımcılar konu ile ilgili şu ifadeleri kullanmışlardır.

“Öğretmenlerin yaptığı olumlu şeylerin daha çok ön plana çıkarılan öğretmenlerin motive edilmesi sağlanabilir... Ödül sistemi objektif ve tarafsız bir şekilde işletilebilir.” (K1)

“Yönetmeliklerin değiştirilerek öğretmene daha fazla yetki verilmesi gerekiyor diye düşünüyorum.” (K2)

“...bir eğitimciye rencide etmeyecek düzeyde bir üslupla, bir tarzla kararnamelelerin çıkarılması... hizmet içi eğitimlerin yapılması.” (K4)

Okul ikliminin geliştirilmesi temasında Olumlu iletişim atmosferi oluşturulması ve demokratik okul ortamı vurgusu yapılmaktadır.

“...idealist ruhumuzla bir şeyleri düzeltmeye çalışıyoruz ama her seferinde buna benzer engellemelerle karşılaşınca artık bir yerden sonra...Tamam o zaman ben sadece işimi yapıp çekip gideyim...sorunları düzelttiğim zaman...Karşımda yönetmelikleri, amirleri görüyorum. O zaman ben sadece işimi yapıp evime gideyim...bunların bir an önce düzeltilmesi lazım diye düşünüyorum.” (K2)

“Okul İdaresinin bir uygulamada demokratik bir şekilde öğretmenlere davranması...bu insanın yaratıcılığını da geliştiriyor. Olmaması durumu da tabii olumsuz etkiliyor. Bir de okulda öğretmenlerin iletişim şekilleri pozitif olduğu zaman daha doyum sağlıyoruz ama bu olmadı mı olumsuz etkileniyoruz.” (K5)

Motivasyon kaynakları artırılması teması önemli bir tema olarak görülmektedir. Öğretmenlerin yaşam doyumunun yükseltilmesi ile ilgili önerilerde kişisel, mesleki ve akademik gelişim noktalarına vurgu yapılması bu konunun önemi açısından sevindiricidir.

“Kendi gücümün yettiği koşulları, imkanları iyileştirmek... akademik anlamda kendimi geliştirmek.” (K4)

“Öğretmenin bireysel olarak kendini geliştirmesi gerekiyor... bu da çalışmayla oluyor, kendini geliştirmeye oluyor. Öğretmen öğrencilerine vereceği dersi farklı şekilde sunmayı öğrenirse yaratıcı bireyler yetiştiriyor...” (K6)

Ekonomik nedenlerin mesleki anlamda öğretmenlerin toplumsal algısını da olumsuz etkilediği ön plana çıkmaktadır. Anlaşıldığı kadarıyla ekonomik iyileştirmenin yapılması hem öğretmenin kendisine verdiği değeri hem de toplumun öğretmene verdiği değeri arttıracaktır.

“Maaşların kabul edilebilir düzeye çekilmesi lazım. En azından bir insan sosyal etkinliklere rahatça katılabilmesi lazım.” (K5)

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın birinci sorusu “Sınıf Öğretmenlerinin yaşam doyumunu düzeyi nedir?” Bu soruya ilişkin cevaplar analiz edildiğinde şu sonuçlara ulaşılmaktadır: Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşam doyumunu ölçeceğinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması “orta düzey” olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç alan yazındaki bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Çelik & Üstüner, 2018; Öter & Dağlı, 2022; Moran & Çoruk, 2020; Yıldız, 2016). Bu durumun pek çok farklı yönlerinden bazılarının sosyo ekonomik durum, sosyal ve boş zaman etkinliklerine katılmama ve okul iklimi gibi değişkenlerin yaşam doyumunu düzeylerinin orta derecede olmasına sebebiyet verdiği akla gelmektedir. Çoğu hizmet mesleğinde olduğu gibi öğretmen mesleğinde

de çalışma koşullarının zorluğu akla gelmektedir. Öğretmenlerin zor şartlar ve ekonomik koşullarda çalışmalarının yaşam doyumlarını azalttığı söylenebilir (Diener & Ryan, 2009). Yaşam doyumunu yüksek olan öğretmenlerin iş verimlilikleri de artacaktır (Marques, Pais-Ribeiro & Lopez, 2007). Bu yönde öğretmenlerin yaşam koşullarını ve dolaylı olarak yaşam doyumlarını iyileştirecek koşulların sağlanması önem kazanmaktadır.

Araştırmanın ikinci problemlerinden birisi; "Sınıf Öğretmenlerinin yaşam Doyumu düzeyi Cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?" ve bu alt probleme dayalı olarak aşağıdaki sonuçlara varılmıştır. Yaşam doyumunu analizi sonucunda araştırmaya katılan erkek ve kadın öğretmenlerin yaşam doyumunu düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu bulguya dayalı olarak, farklı cinsiyetteki öğretmenlerin yaşam doyumlarına ilişkin benzer görüşlere sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu bulgu farklı araştırmacılarca yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Avşaroğlu, Deniz & Kahraman, 2005; Telef, 2011). Literatürde yaşam doyumunun cinsiyete göre farklılık gösterdiğini tespit eden çalışmalar da mevcuttur. Bu araştırmalarda kadınların yaşam doyumunu puanı erkeklerden daha fazla bulunmuştur (Özyürek, Gümüş & Doğan, 2012; Yılmaz & Aslan, 2013). Bu durumun nedeni üzerine düşünüldüğünde kadın ve erkeklerin içerisinde bulunduğu ulusal bağlam ve sosyo-kültürel koşulların etkili olabileceği ifade edilmektedir (Joshnloo & Jovanovic, 2020). Ayrıca Erdemir, Kış & Erdemir (2022) yaptıkları meta analiz sonucunda öğretmenlerde yaşam doyumunu için farklı sonuçlar olduğunu göstermekte bu durum ise konuyla ilgili farklı değişkenler olabileceğini akla getirmektedir.

Araştırmanın ikinci problemlerinden birisi de "Sınıf Öğretmenlerinin yaşam Doyumu düzeyi Hizmet Süresi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?" olarak belirlenmiştir. Bu alt problem için aşağıdaki sonuçlar çıkarılmıştır: Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşam doyumuna ilişkin algılarında herhangi bir farklılık bulunmamıştır. İlgili çalışmaların sonuçları da bu sonucu doğrulamaktadır (Fırat & Cula, 2016; Telef, 2011). Yaşam doyumunun öncelikle çevre koşulları ve kişisel yaşam kriterleri tarafından belirlendiği akla gelmektedir. Bu bağlamda, yaşama ve çalışma koşulları, yaşam doyumunu belirlerken yaşamak veya çalışmak için harcanan zamandan daha büyük bir etkiye sahip olabilir. Bunun yanında bazı araştırma sonuçları ise mesleki çalışma süresi yüksek olanların yaşam doyumunun daha fazla olduğunu göstermektedir (Hoyraz-Kuş, 2015; Karaaslan, Uslu & Esen, 2020). Bu farklılığın nedeni üzerine düşünüldüğünde bazı öğretmenlerin yaş ve mesleki tecrübe ile birlikte yaşamdan beklentilerinin karşılanması sonucu söz konusu doyumun meydana gelmiş olabileceği olası görünmektedir. Bunun yanında bu farklılığın kaynağı olarak çalışma grubu ve yaşam koşullarının değişiminin de sebep olmuş olabileceği akla gelmektedir.

Araştırmanın ikinci problemlerinden olan; "Sınıf Öğretmenlerinin yaşam doyumunu düzeyi, Eğitim Durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" olarak belirlenmiştir. Bu alt problem için aşağıdaki sonuçlar çıkarılmıştır: Yaşam doyumunu açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bununla birlikte Akgün, (2015)'nin araştırmaları, lisansüstü eğitimi tamamlamış olan öğretmenlerin hayatlarından daha çok memnun olduğunu ortaya çıkarmıştır. Tüm bunlar göz önüne alındığında yaşam doyumunun tek bir değişkene belirlenmemesinin daha olası olduğu görülmektedir. Bunun yanında literatürde bazı araştırma sonuçlarına göre yaşam doyumunu ile eğitim durumu arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir (Chasanah vd., 2021; Subrahmanyam & Greenfield, 2008; Zhang & Leung, 2002). Ayrıca mevcut çalışmada bazı değişkenlerde ortaya çıkan istatistiki verilerin farklı çalışmalarda farklı sonuçlar üretmesi akla sosyal bilimlerin doğasını getirmekte ve fenomenal bir varlık olan insanın, yaşam doyumunun self-report ölçümlerle ne düzeyde ölçülebileceğini düşündürmektedir. Bu anlamda istatistiki verilerdeki bu farklılığın insan doğası ile ilgili olabileceği akla gelmektedir. Genel bir eğilim olarak istatistiki ölçümlerdeki farklılığın sebebi olarak çalışma grubu, ölçek maddelerinin ölçüm hatası akla gelmekle birlikte bilim felsefesinden hareketle nomotetik ve idiografik bilim anlayışları da bu farklılığın anlaşılmasında etkili olabilmektedir. Sosyal bilimlerin daha çok

idiografik bir yapısı olması dolayısıyla nitel görüşme ve gözlemlerin işe koşulmasının yararlı olabileceği akla gelmektedir(Creswell, 2013; Feyerabend, 1996; Lakatos, 2014; Patton, 2015).

Öğretmenlerin yaşam doyumu kavramına ilişkin tanımlamalarına bakıldığında görüşme yapılan katılımcıların yaşam doyumu kavramına yönelik tanımlamalarının beş tema altında toplandığı görülmektedir. Temalar incelendiğinde ise sırasıyla “Yaşama atfedilen kişisel anlamlar”; “duygusal iyi oluş”; “ekonomik doyum”; “fiziksel iyi oluş”; “aile ve sosyal kimlik” kavramlarından oluştuğu görülmektedir. Yaşamın anlamı üzerine düşünüldüğünde akla Viktor Frankl’ın yaşamın anlamının öznel olduğu yönündeki ifadeleri gelmektedir. Onun bakış açısına göre evrensel olarak kabul edilmiş bir anlam yoktur. Bunun yerine hayatın anlamının kişiden kişiye değiştiğini, öznel olduğunu ve duruma göre sürekli güncellendiğini ifade etmektedir (Frankel, 2010). Bu noktada öğretmenlerin yaşam doyumu kavramına ilişkin kavramsallaştırmaları içerisinde yaşama atfettikleri içsel anlamlandırmalarının belirleyici oluşu literatürle de uyumlu görünmektedir. Bunun yanında ekonomik iyi oluş kavramının da yaşam doyumu ile ilişkilendirilmiş olması literatürde yapılmış pek çok araştırma sonucu ile uyumlu görünmektedir (Diener & Ryan, 2009; Marques, Pais-Ribeiro & Lopez, 2007). Son olarak aile ve sosyal kimlik kavramı ile yaşam doyumu ilişkisinin kurulmuş olması, öğretmenlerin aile yapılarının ve sosyal kimliklerinin güçlendirilmesi gerekliliğini düşündürmektedir. Sosyal bir varlık olarak insanın toplumsal sistem içerisinde sürekli yeniden yapılanan kimlik ve kişiliği bu anlamda küçük bir toplum olan ailede başlayıp bir kartopu metaforunu anımsatacak şekilde toplum içerisinde katman katman geliyor gibi görünmektedir. Bu noktada öğretmenlerin yaşam doyumunu sosyal kimlik ile ilişkilendirmeleri varoluşçu psikolojinin bireyin sosyalizasyon süreçleri içerisinde sürekli yapılanan bir varolmaklık kipliğini akla getirmektedir (Heidegger, 2008, Lacan, 2022).

Katılımcılardan “Sahip olduğunuz yaşam doyumu düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen içerik analizine iki tema elde edilmiştir. Temalar incelendiğinde ise “mesleki değersizlik hissi” ve “ekonomik doyumsuzluk” kavramlarından oluştuğu görülmüştür. Öğretmenlerin sahip oldukları yaşam doyumu düzeylerini mesleki değersizlik hissi temasında öğretmene verilen değer düşüklüğü üzerinden değerlendirildikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu değerlendirme biçimi bireyin ötekinin aynasında gördüğü şeye ben demesi ile başlayan benliğin yaşamsal süreç içerisinde bireyin öteki ile her temas kurmasında benliğin tekrar tekrar yeniden yapılanmasını akla getirmektedir. Bu varolma biçimi ise öğretmenlerin öteki üzerinden kendi değer veya değersizliklerini belirlediği kavramsallaştırmasını akla getirmektedir (Lacan, 2022). Bu anlamda yaşam doyumu ve mesleki değersizlik gibi öznel fenomenlerin de aslında toplumdan ve ötekenden bağımsız olmadığı görülmektedir. Öte yandan bireyin fenomenal varlığı açısından düşünüldüğünde ise ötekinin bize hissettirdiklerinin de bizim içsel anlamlandırma mekanizmalarımızdan bağımsız olmayacağı gerçeğinden hareketle öğretmenlerin mesleki değersizlik hislerini kendilerine değer verilmemesine bağlamak da tartışmalı görünmektedir (Husserl, 2003; Neuman, 2019). Bu noktada döngüsel bir nedensellik olabileceği akla gelmektedir. Döngüsel nedensellikte dikkat çeken nokta ise neden sonuç gibi çizgisel bir düşünüşten ziyade neden ve sonucun birbirini sürekli etkilediği bir döngüden söz edilmektedir (Gladding, 2015; Nichols, 2017). Bu anlamda öğretmenlerin kendilerine yönelik olan değersizlik ağlarının ve öğretmenlerin değersiz hissetmesine sebep olan olguların karşılıklı bir etkileşim içerisinde olabileceği akla gelmektedir.

Katılımcılardan “Öğretmenlerin yaşam doyumunu olumlu etkileyen etmenler nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen içerik analizine göre dört tema elde edilmiştir. Temalar incelendiğinde ise “Okul iklimi ile ilgili faktörler”; “ekonomik doyum”; “mesleğin sosyal statüsü” kavramlarından oluştuğu görülmektedir. Öğretmenlerin yaşam doyumlarını etkileyen faktörlerde okul iklimi ile ilgili değerlendirmelere bakıldığında olumlu okul iklimi, veliyle iş birliği içinde olma, olumlu iletişim ve sınıf mevcutlarının düşürülmesi kodlarının ağırlıkta olduğu görülmektedir. Nitel bulgular incelendiğinde öğretmenlerin yaşam doyumunu etkileyen en önemli unsurların başında okul ikliminin, okul ikliminin algılanış tarzı ve okul iklimini oluşturan unsurlar

olduğu görülmektedir. Bugün post modern eğitim anlayışı çoklu bakış açısı ile düşünme, problem çözme, yaratıcılık, iletişim, iş birliği gibi temel yetkinliklerin ve merak, inisiyatif alma, girişimcilik, devamlılık, dayanıklılık, uyum, liderlik, sosyal ve kültürel farkındalık gibi karakter özellikleri okul iklimini etkileyebilmektedir (Topdemir & arkadaşları, 2023). Şirin (2010) okul iklimini akademik beklenti, akademik ilgi, iletişim, saygı ve güven unsurlarından oluştuğunu belirtmiştir. Bunun yanında Şenel ve Buluç (2016) yaptıkları çalışmada okul iklimini olumlu anlamda etkileyen unsurlar arasında öğretmenlerin birbirlerine yardımcı olmaları, okula yeni gelen öğretmenlere karşı olumlu bir yaklaşım içerisinde olmaları, öğretmenlerin birbirlerini hatalarına karşı hoşgörülü ve anlayışlı olmaları gibi davranışların olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Bu durum sosyal-etkileşimsel bir varlık olan insanın öteki ile etkileşim ve iletişim örüntülerinin önemini akla getirmektedir (Garfinkel, 1967; Mehan & Wood, 1975). Nitel bulgularda aile-veli iletişimi, okul ortamında huzur, iş ahlakı, öğrenci başarısı, pozitif iletişim, meslektaşlar arası empati, olumlu iletişim, demokratik okul ortamı gibi kodlar bunlarla ilişkilendirilebilir. Öğrenilmiş çaresizliğin öğretmenlerde iş doyumunu etkilediği şeklinde bir tespitin olduğu görülmektedir (Celep, 2023). Bürokratik sorunlar, mobing, sınıf mevcudu, öğretmen otoritesinin düşmesi, öğretmenlere yönelik toplumsal ön yargılar hatta ekonomik sebepler de bu kategori altında değerlendirilebilir. Öğretmenler yukarıda sözü edilen problemleri çözemediklerinde hem yaşam doyumları hemde mesleki doyumları olumsuz etkilenebilmektedir. Bunun yanında öğretmenlerin bireysel motivasyon kaynakları belirleme temasında bahsettikleri kültürel/mesleki gelişim, kendini gerçekleştirme, motivasyon gibi unsurlara açık olmaları hem yaşam doyumlarında hemde mesleki doyumlarında artışa yol açabilmektedir.

Genel olarak araştırma süreci içerisinde nicel ve nitel bulgular incelendiğinde bulguların birbirini desteklediği ve nicel bulgular sonucunda elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlardaki boşlukların nitel bulgularca detaylandırıldığı görülmüş olup bu anlamda karma yöntemin bütünlüklü bakış açısı ortaya çıkmış görünmektedir. Araştırma sonuçlarından amlaşıldığı kadarıyla öğretmenlerde yaşam doyum düzeyi düşük görünmektedir. Bu düşüklüğün nedenlerine bakıldığında ise çalışmanın nitel bulgularında ortaya çıkan kod ve temalarda bu nedenlerin detaylandırıldığı görülmektedir. Sonuç olarak karma yöntem paradigması içerisinde pragmatist bir felsefi gelenek içerisinde düşünüldüğünde bilimsel olarak araştırılan olgunun farklı gerçeklik düzlemlerinde farklı şekillerde deneyimlenebileceği anlaşılmış olup bu anlayışı ortaya çıkarmak için de hem yorumsamacı hem de pozitivist-post pozitivist paradigmalardan işe koşulmasının önemli olduğu anlaşılmaktadır (Creswell, 2013; Patton, 2015).

Sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

Öncelikle okul ortamlarında çeşitli sebeplerle ortaya çıkan mobing konusunda yetkililerce gerekli önlemlerin alınması elzem görünmektedir.

Öğretmenlerin okul ikliminin yaşam doyumlarını yükseltebilecek bir faktör olduğu düşünülmeli ve gerekli önlemler alınmalıdır. Özellikle demokratik bir okul ikliminin sağlanmasının faydalı olacağı akla gelmekte bu noktada da okul idarecilerinin sorumlu davranmasının önemli olduğu görülmektedir.

Yaşam doyumunu ile ilgili olduğu düşünülerek öğretmenlerin sosyo-ekonomik durumlarının iyileştirilmesi için gerekli adımlar atılmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığının öğretmenlerin yaşam doyumuna daha dikkatli bir şekilde yaklaşması, teşkilat yapısını geliştirmesi ve öğretmenlerin yaşam kalitelerinin yükselmesine katkıda bulunması önemli görünmektedir. Bu noktada öğretmenlerin özlük haklarının iyileştirilmesi ve öğretmen maaşlarında iyileştirme yapılmasının yararlı olabileceği akla gelmektedir.

Sınıf mevcutlarının tekrar gözden geçirilmesi ve bu konuda gerekli yasal düzenlemelerin yapılması elzem görünmekte bu durumun hem öğrenci hem de öğretmenleri daha az yoracak bir çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Bu anlamda sınıf mevcutlarının azaltılması için ikili eğitime geçilebilir.

KAYNAKÇA

- Akgün, E. (2015). *Lise öğretmenlerinin psikolojik sermaye düzeyleri ile yaşam doyum düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Avşaroğlu, S., Engin Deniz, M., & Kahraman, A. (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyumunu iş doyumunu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 115-129.
- Aydiner, B. B. (2011). *Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının alt boyutlarının genel öz-yeterlik, yaşam doyumunu ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adapazarı: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Aysan, F. ve Bozkurt, N. (2004). Okul psikolojik danışmanlarının yaşam doyumunu, stresle başa çıkma stratejileri ile olumsuz otomatik düşünceleri: İzmir ili örnekleme. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, (6-9 Temmuz 2004) İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21.
- Balcı, A. (1985). *Eğitim yöneticisinin iş doyumunu*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Beutel, M. E., Glaesmer, H., Decker, O., Fischbeck, S. & Braehler, E. (2009). Life satisfaction, distress, and resiliency across the life span of women. *Menopause*, 16(6), 1132-1138.
- Can, A. (2019). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*, 8. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Celep, A. G. (2023). *Okul öncesi öğretmenlerin öğrenilmiş çaresizlik düzeylerinin yaşam doyumunu ve iş doyumunu üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Chasanah, U., Mulawarman, M. & Murtadho, A. (2021). Life satisfaction, problematic social media use and self-esteem as the mediator. *Jurnal Bimbingan Konseling*, 10(1), 18-23. <https://journal.unnes.ac.id/sju/index.php/jubk/article/view/34962>
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. M. Bütün & SB Demir, Trans.(Eds.). İstanbul: Siyasal Kitapevi.
- Creswell, J. W. (2006). *Understanding Mixed Methods Research*, (Chapter 1). Available at: http://www.sagepub.com/upm-data/10981_Chapter_1.pdf
- Çapri, B., Özkendir, O.M., Özkurt, B., Karakuş, F. (2012). General Self-Efficacy Beliefs, Life Satisfaction and Burnout of University Students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 47, 968-973.
- Çelik, OT ve Üstüner, M. (2018). Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlikleri ile Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki. *Teorik Eğitim Bilimleri Dergisi*, *UBEK-2018*, 41-60. <https://doi.org/10.30831/akukeg.421820>
- Çivitci, A. (2012). Üniversite Öğrencilerinde Genel Yaşam Doyumunu ve Psikolojik İhtiyaçlar Arasındaki İlişkiler. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 21(2), 321-336.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*, 6. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.

- Dağlı, A., & Baysal, N. (2016). Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59). <https://doi.org/10.17755/esosder.263229>
- Dawadi, S., Shrestha, S., & Giri, R. A. (2021). Mixed-Methods Research: A Discussion on its Types, Challenges, and Criticisms. *Journal of Practical Studies in Education*, 2(2), 25-36 DOI: <https://doi.org/10.46809/jpse.v2i2.20>
- Demir, R., Tanhan, A., Çiçek, İ., Yerlikaya, İ., Kurt, S. Ç., & Ünverdi, B. (2021). Yaşam Kalitesinin Yordayıcıları Olarak Psikolojik İyi Oluş ve Yaşam Doyumu. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), 192-206.
- Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of personality assessment*, 49(1), 71-75.
- Diener, E., & Lucas, R. E. (1999). Personality and subjective well-being. In D. Kahneman, E. Diener, & N. Schwarz (Eds.), *Well-being: The foundations of hedonic psychology* (pp. 213–229). New York: Russell Sage Foundation.
- Diener, E. & Ryan, K. (2009). Subjective well-being: A general overview. *South African Journal of Psychology*, 39(4), 391-406.
- Doyle, L., Brady, AM, & Byrne, G. (2016). An overview of mixed methods research – revisited. *Journal of Research in Nursing*, 21(8), 623-635. DOI: 10.1177/1744987116674257
- Erdemir, N., Kış, A., & Erdemir, Z. A. (2022). Öğretmenlerde Cinsiyete Göre Yaşam Doyumunun İncelenmesi Bir Meta-Analiz Çalışması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 1-12.
- Feyerabend, Paul (1996) *Yönteme Karşı*, Çev. Ertuğrul Başer. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fırat, Z. M., & Cula, S. (2016). İş-aile çatışması, aile-iş çatışması ve iş doyumunun öğretmenlerin yaşam doyumuna üzerindeki etkisi. *Başkent University Journal of Education*, 3(2), 146-155.
- Frankl, V.E. (2010). *İnsanın anlam arayışı*. S. Budak. (Çev.). İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Garfinkel, H. (1967). *Studies in ethnomethodology*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Guobai A., Žygaitienė, B. & Kepalienė I. (2022). Factors influencing teachers' job satisfaction. *Journal of Humanities and Social Sciences Studies*, 4(4), 234-241. DOI: 10.32996/jhsss
- Gürbüz, S., Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri- Felsefe-Yöntem-Analiz*, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Gladding, S.T. (2015). *Aile Terapisi Tarihi Kuram ve Uygulamaları*. (İ. Keklik ve İ. Yıldırım Çev. Editörleri), Ankara: PDR Derneği Yayınları.
- Hoyraz-Kuş, H. (2015). *İlköğretim okullarında çalışmakta olan öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları ile yaşam doyum düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Hanson, W. E., Creswell, J. W., Plano-Clark, V. L., Petska, K. S. ve, Creswell, J. D. (2005). *Mixed methods research designs in counseling psychology*. University of Nebraska Faculty Publications, Department of Psychology. 373.
- Heidegger, M. (2008). *Varlık ve zaman*, Çev: Kaan H. ÖKTEN, İstanbul, Agora kitaplığı.
- Husserl, E. (2003). *Fenomenoloji üzerine beş ders*. Ankara: BilgeSu Yayıncılık.

- Lacan, J. (2022). *Freud'un Teorisinde ve Psikanalizin Tekniğinde Ben, Seminer 2. Kitap* (S. Kılıç, Çev.) Metis. (1954-1955)
- Lakatos, I. (2014). *Bilimsel Araştırma Programlarının Metodolojisi*, (Çev. Duygu Uygun). Alfa Yayınları, İstanbul.
- Joshanloo, M., & Jovanović, V. (2020). The relationship between gender and life satisfaction: Analysis across demographic groups and global regions. *Archives of women's mental health*, 23(3), 331-338.
- Karaaslan, İ., Uslu T. & Esen, S. (2020). Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik, iş doyumunu ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Journal of Health and Sport Sciences*, 3(1), 7-18.
- Kemper, E., Stringfield, S., & Teddlie, C. (2003). Mixed methods sampling strategies in social science research. In A. Tashakkori & C. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed methods in social & behavioral research* (pp. 273-296). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Keser, A. (2005). İş doyumunu ve yaşam doyumunu ilişkisi: Otomotiv sektöründe bir uygulama. *Çalışma ve Toplum*, 4(7), 77-95.
- Kırcı-Çevik, N. ve Korkmaz, O. (2014), Türkiye'de yaşam doyumunu ve iş doyumunu arasındaki ilişkinin iki değişkenli sıralı probit model analizi. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7 (1), 126-145.
- Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumunu düzeylerinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Marques, S. C., Pais-Ribeiro, J. L. & Lopez, S. J. (2007). Validation of a Portuguese version of the students life satisfaction scale. *Applied Research in Quality of Life*, 2, 83-94.
- Mehan, H. & Wood, H. (1975). *The reality of ethnomethodology*. New York: Wiley, 259
- Miles, M., B., & Huberman, A., M. (1994). *Qualitative data analysis: An expended source book* (2nd ed.). California: Sage Publications.
- Moran, C. & Çoruk, A. (2020). İlköğretim kurumlarındaki öğretmenlerin duygusal emek davranışları ile yaşam doyum düzeyleri arasındaki ilişki. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 267-284. Doi: 10.24315/tred.705878.
- Neuman, L. (2019). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nitel ve nicel yaklaşımlar*. Cilt I, Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Nichols, M. P. (2017). *Aile Terapisi*. (Gündüz, O. Çev.) Ankara: Kaknüs yayınları
- Öter, Ö. M. & Dağlı, A. (2022). Öğretmenlerin Yaşam Doyumunun Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 13(26), 219-244
- Özyürek, A., Gümüş, H. & Doğan, S. (2012). Öğretmen ve okul yöneticilerinin tükenmişlik ve yaşam doyumunun incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 9(2), 892-904.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research and methods: Integrating theory and practice*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Pavot, W., & Diener, E. (1993). Review of the Satisfaction With Life Scale. *Psychological Assessment*, 5(2), 164–172. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.5.2.164>
- Subrahmanyam, K. ve Greenfield, P. (2008). Online communication and adolescent relationships. *The Future of Children*, 18(1), 119-146. <https://muse.jhu.edu/article/238863>

- Şahin, S. (2018). Okul binaları ve okul yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Journal of Human Sciences*, 15(4), 2113- 2126.
- Şenel, T., & Buluç, B. (2016). İlkokullarda Okul İklimi İle Okul Etkililiği Arasındaki ilişki. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 9(4), 1-12.
- Şirin, S. (2010). *Okul İklimi nedir? Nelerden etkilenir?* <https://www.toder.org/> adresinden 14.06.2023 tarihinde çevrimiçi olarak alınmıştır.
- Tanhan, A. (2019). Acceptance and commitment therapy with ecological systems theory: Addressing Muslim mental health issues and wellbeing. *Journal of Positive Psychology and Wellbeing*, 3(2), 197-219
- Telef, B. B. (2011). Öğretmenlerin öz-yeterlikleri, iş doyumları, yaşam doyumları ve tükenmişliklerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(1), 91-108.
- Toksuk, S. (2020). *Bireylerin yaşam memnuniyetini etkileyen faktörlerin ve gelir gruplarına göre gösterdiği farklılıklarının sıralı tercih modelleri ile analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Topdemir, S., Yurddaş, M., Çiftçi, A., Uzut, B., Çelik, A., & Güleken, B. (2023). Examining the Relationship Between Teachers' School Climate and Organizational Dedication and Performance: Öğretmenlerin Okul İklimi ile Örgütsel Adanmışlıkları ve Performansları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Journal of Management and Educational*
- Tuğan, H. N. (2022). İletişim Araştırmalarında Üçüncü Bir Yöntembilimsel Yaklaşımın Olanakları: Karma Yöntem Araştırması ve İletişim Çalışmaları. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 57, 112-137.
- Tunacan, S. & Çetin, C. (2009). Lise Öğretmenlerinin İş Doyumunu Etkileyen Faktörlerin Tespitine İlişkin Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29, 155-172.
- Uludağ, G. (2019). Yaşam doyumu ile iş gören performansı ilişkisini incelemeye yönelik bir alan araştırması. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(6) 291-300.
- Ülker-Tümlü, G., & Receptoğlu, E. (2013). Üniversite Akademik Personelinin Psikolojik Dayanıklılık ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3).
- Veenhoven, R. (1996). The study of life satisfaction. In: W. E. Saris, R. Veenhoven, A. C. Scherpenzeel, ve B. Bunting (Eds). *A comparative study of satisfaction with life in Europe*. pp. 11-48. Eötvös University Press.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldız, E. (2016). *Öğretmenlerin meslek etik ilkelerine uygun davranma algılarının işe yabancılaşma-yaşam doyumu ve bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir
- Yılmaz, E., & Aslan, H. (2013). Öğretmenlerin iş yerinde yalnızlıkları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), 59-69.
- Zhang, L., & Leung, J. (2002). Moderating effects of gender and age on the relationship between self-esteem and life satisfaction in Mainland Chinese. *International Journal of Psychology*, 37, 83-91. <http://dx.doi.org/10.1080/00207560143000252>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The concept of life satisfaction, which indicates the extent to which the individual is satisfied with the life he leads in general, is one of the multidimensional concepts that has found a wide place in the literature and has been widely defined and researched. Life satisfaction is a cognitive dimension of subjective well-being and involves the evaluation of an individual's life by comparing their current achievements and expectations. (Pavot and Diener, 1993; Demir et al., 2021). In addition, life satisfaction is explained as a measure of the achievement of the goals set by individuals (Aysan and Bozkurt, 2004). Meaningfully, the term refers to a state of well-being in many ways, such as happiness and morality, rather than satisfaction or satisfaction from a single situation. Veenhoven (1996) argues that social resources such as material well-being, cultural accumulation and social equality as determinants of life satisfaction; from personal sources such as social status, political influence, and family ties; It speaks of individual abilities such as intellectual ability, physiological resilience and social ability. Life satisfaction is reported to be associated with personality traits (Diener and Lucas, 1999: pp. 213–229), substance use, psychological disorders, and eating habits. While the increase in positive and happy events in daily life increases the life satisfaction of individuals, it can be said that events that develop in the opposite direction of expectations will negatively affect the perceptions of life satisfaction. For example, factors that negatively affect values reduce life satisfaction and negatively affect young adults (Diener et al., 1985).

When similar studies in the literature were examined, it was seen that most of them were conducted using quantitative research methods (Beutel et al., 2009; Ülker-Tümlü and Receptoğlu, 2013), no study examining the life satisfaction of primary school teachers using mixed methods could be reached. In this study, unlike other studies dealing with a similar subject, the life satisfaction of teachers was tried to be determined by using both quantitative and qualitative research methods. Thus, after collecting quantitative data at the screening level from a larger group of teachers with the scale application, qualitative data were collected by interviewing a relatively small group of teachers in order to collect detailed and in-depth data on the subject. Thus, it is thought that more valid and reliable findings about teachers' life satisfaction can be presented to the literature. Considering that teachers are at a key point in the tradition of education, the life satisfaction of teachers teaching in primary school, which is the crossroads of reaching advanced levels in terms of both the acculturation of future generations and social development, is considered as a very important variable. In this context, the main purpose of the research is to examine the self-evaluations of primary school teachers regarding their life satisfaction.

Method

This study, in which the life satisfaction levels of primary school teachers were examined, was carried out as a mixed methods research. "Mixed method research" can be defined as research carried out by using qualitative and quantitative methods together in line with the principles of pragmatist philosophy in order to examine the research problem comprehensively and multidimensionally (Yıldırım and Şimşek, 2021, p. 322). Creswell (2006), who stated that mixed design as a method focuses on the collection, analysis and mixing of both quantitative and qualitative data in a single study or a series of studies, emphasized that the basic premise of this design is that the use of quantitative and qualitative approaches together provides a better understanding of research problems than using both approaches alone. In mixed studies, quantitative data brings breadth to the subject, while qualitative data adds depth to it (Dawadi, Shrestha, & Giri, 2021). The reasons for preferring mixed-method research are summarized from various sources in the literature as follows: Triangulation, expansion, completion, elimination of weaknesses, developing different research questions, better understanding a research

problem/situation, identifying variables/structures that can be measured later, communicating the needs of underrepresented individuals/groups (Hanson, Creswell, J. W., Plano-Clark, Petska, and Creswell J.D., 2005; Doyle, Brady, & Byrne 2016; Tugan, 2022; Yıldırım and Şimşek, 2021, p. 323). In this study, sequential descriptive design, which is considered as one of Creswell's designs, was used (Baki and Gökçek, 2012). Accordingly, in the study, first quantitative and then qualitative data were collected and the findings obtained as a result of the analysis of the data were compared and combined in the data interpretation and discussion sections.

Results and Discussion

When the qualitative findings are examined, it is seen that the most important factors affecting the life satisfaction of teachers are the school climate, the perception of the school climate and the factors that make up the school climate. Today, the post-modern understanding of education affects the school climate with basic competencies such as thinking, problem solving, creativity, communication, cooperation, and character traits such as curiosity, initiative, entrepreneurship, continuity, resilience, adaptation, leadership, and social and cultural awareness (Topdemir et al., 2023). Şirin (2010) stated that the school climate consists of academic expectation, academic interest, communication, respect and trust. In qualitative findings, codes such as family-parent communication, peace in the school environment, work ethics, student success, positive communication, empathy between colleagues, positive communication, and democratic school environment can be associated with these. It is seen that there is a determination that learned helplessness affects job satisfaction in teachers (Celep, 2023). Bureaucratic problems, mobbing, class size, decline in teacher authority, social prejudices against teachers and even economic reasons can also be evaluated under this category. They stated that the subjects that teachers could not solve negatively affected their life and professional satisfaction. On the contrary, the fact that teachers are open to elements such as cultural/professional development, self-actualization, and motivation, which they mention in the theme of identifying individual motivation sources, reveals a different evaluation.